

Marchel-Wim van Dongen
www.mwvd.nl

Moderne kruisgang in sereen stadspark

Na jaren van verwaarlozing kreeg het park bij het voormalig klooster Don Rua in 's-Heerenberg in 2013 een nieuwe inrichting. Landschapsarchitect Marchel-Wim van Dongen gaf een hedendaagse invulling aan de functies die het park vroeger voor het kloosterleven had. „Het is geen doorsnee stadspark en geen gewone kloostertuin.”

Tekst Jacqueline van Wetten | Beeld Gerdien de Nooy

Op de begane grond van het kloostergebouw komt een aantal publieksvoorzieningen, waaronder een VVV-loket. Het kloostergebouw fungeert daarmee als openbare doorgang naar de tuin en het park. De vijver bergt het afstromende regenwater van het kloostergebouw en de nog te realiseren aanliggende woonwijk. De waterpartij heeft een plas-draszone van 1 m breed en 40 cm diep.

De veertien kruiswegstaties zijn gerestaureerd. Een plaat van gehard glas beschermt de staties tegen vandalisme. Elke statie wordt belicht door een grondspot. De beplanting van longkruid (*Pulmonaria officinalis* 'Sissinghurst White') met gevlekt blad en witte bloemen geeft een extra accent.

Oorspronkelijk was het kloostercomplex, in 1910 gesticht door Duitse jezuïeten die uitweken naar 's-Heerenberg, een groot, zelfvoorzienend, afgesloten terrein. In de loop der tijd zijn de grenzen van het kloosterterrein ingeperkt. Dat is goed te zien aan een oude loofgang die nu plompverloren in de middenberm van de Willem Schuurmanlaan staat, omringd door nieuwbouwhuizen. Alleen het kloostergebouw (inmiddels in gebruik als appartementencomplex voor senioren), de tuin en het park vormen nog een aaneengesloten gebied. Voor de tuin en het park tekende Marchel-Wim van Dongen in opdracht van de gemeente Montferland een nieuw ontwerp. In juli 2013 werd het park opgeleverd.

De landschapsarchitect uit Bloemendaal wilde een ontwerp waarin klooster,

tuin en park weer met elkaar in relatie staan. Die verbinding was door tientallen jaren van verwaarlozing nauwelijks meer zichtbaar. Het park was verworden tot een donker bos met overwoekerde staties waarvan de beeltenissen waren afgetimmerd met houten platen tegen vandalisme. „Ik moest redden wat er nog te redden viel en wilde zichtbaar maken wat er nog was.”

Veertien staties

Geen moment piekerde Van Dongen erover om de structuur die in het verrommelde bos nog aanwezig was, te veranderen. De nog herkenbare bidgang aan de zuidzijde van het park werd versterkt door het rondgaande pad te verbreden. Ontbrekende bomen in de dubbele laan, bestaande uit eiken, esdoorns en lindes,

zijn aangevuld met nieuwe exemplaren. Ook de padenloop langs de veertien staties van de kruisweg is intact gebleven en breder gemaakt. Elke statie kreeg een prominente, ruime plek in het halfverharde pad.

Door rondom de kruisweg struiken aan te planten is een besloten, ingetogen ruimte gecreëerd met in het midden enkele open plekken. Van Dongen wijst op het ronde gazon in het midden van het park. „Die grasvlakte nodigt uit om te zitten of te picknicken, maar niet om er te voetballen. Daarvoor is hier de sfeer te sereen.” De vele oude bomen in het park dragen bij aan dat gevoel. „Sommige zijn meer dan tachtig jaar oud. Die wilde ik zoveel mogelijk sparen en weer beleefbaar maken. Alleen voor de vijver moesten enkele bomen wijken.”

De vijver, precies op de zichtlijn vanaf >

de centrale as van het kloostergebouw, is een nieuw element in het park. De 10 m hoge fontein midden in de vijver leidt de blik vanuit het kloostergebouw helemaal tot achter in het park en legt zo een visuele verbinding tussen klooster, tuin en park. Tegelijkertijd vormt de vijver een fysieke scheiding, die ervoor zorgt dat de bewoners van de appartementen op de begane grond van het kloostergebouw privacy hebben.

Waar in het centrum van het park rust en stilte te vinden zijn, kreeg de noordzijde van het terrein langs de oude kloostermuur een invulling die meer gericht is op activiteit en recreatie. „Het noordelijke deel van de tuin had altijd al een andere functie”, weet Van Dongen. „Vroeger was de rand langs de kloostermuur in gebruik als moestuin. En toen de boerderij van het kloostercomplex elders op het terrein werd afgebroken, werd het puin langs de kloostermuur gestort. Die rand ligt daarom ook hoger.”

De landschapsarchitect realiseerde er vier thematuinen die verwijzen naar het zelfvoorzienende karakter van het

voormalige klooster. Aanvankelijk had Van Dongen het idee om een van de vier thematuinen, net als weleer, als moestuin in te richten. Bij het onderhoud ervan wilde hij de huidige bewoners van de appartementen in het klooster betrekken, maar woningcorporatie Woonzorg zag dat niet zitten.

Nu refereert de sierkersenboomgaard in de entreetuin bij de achteringang van het park aan de vroegere nutsfunctie, en de rozen in cortenstalen vakken in de rozentuin zijn een verwijzing naar de broeibakken in de moestuin. Om toch te voorzien in de bewegingsbehoefte van ouderen is de thematuin die het dichtst bij het klooster ligt, ingericht als beweegtuintuin. De speeltuin ernaast biedt kinderen uit de aanliggende wijken een plek.

Niet-standaard

„Bijzonder aan dit park is dat er veel verschillende plekken in zitten met ieder een eigen sfeer”, stelt Van Dongen. Langs de bidgang en de kruisweg kunnen mensen rustig wandelen, zitten doen ze in de

rozentuin of aan het water; in de beweegtuintuin en de speeltuin is ruimte voor actie. „Het gevoel dat je hier op een historische plek bent die aanleiding geeft tot bezinning, maar die tegelijkertijd jong en oud voorzieningen biedt voor hedendaagse activiteiten, die combinatie is interessant. Het is geen doorsnee stadspark en ook geen gewone kloostertuin.”

Inmiddels is de landschapsarchitect gevraagd om ook een plan te maken voor de nog te bouwen woonwijk die uitkijkt op het park. Ook daar is het streven om de verbinding met het klooster opnieuw een invulling te geven die past bij deze tijd. Met een nieuwe groenstructuur langs een pad die aansluit op de oude berceau in de Willem Schuurmanlaan, zou Van Dongen de historische loofgang een nieuwe betekenis en functie willen geven. Want daar is het waar het hem om gaat: de ziel van de plek respecteren, maar tegelijkertijd hedendaagse waarde toevoegen. <

Stadspark 's Heerenberg

Oppervlakte park 2,2 ha

Opdrachtgever Gemeente Montferland

Ontwerp Marchel-Wim van Dongen i.s.m.

Oranjewoud

Beplanting Marchel-Wim van Dongen i.s.m.

Ronald Jacobs van Stad&Groen in Duiven

Aanleg GroenWerk XL in Varsseveld (civiel en park)

Restauraties Bouwbedrijf Hoffman in Zutphen (kloostermuur, kruiswegstaties en Heilig Hartbeeld)

Kosten aanleg €700.000

Onderhoud groendienst gemeente Montferland

Oplevering 2013

Het park was oorspronkelijk onderdeel van een veel grotere kloostertuin en had een landschappelijke aanleg met slingerende paden. De originele padenstructuur is behouden. Wel zijn de paden verbreed tot 2 m en is de halfverharding Stabilizer aangebracht. Langs de paden zijn verschillende kruisdenngemengsels van Medigran ingezaaid. Ook zijn voorjaarsbollen aangeplant.

De cortenstalen bakken, een verwijzing naar broeibakken in moestuinen, zijn spiegelbeeldig aan elkaar beplant met heesterrozen (o.a. *Rosa 'Smooth Meidiland'*, *R. 'Blanc Double de Coubert'*, *R. 'Schneeflocke'* en *R. 'Sommerabend'*). De kleurrijke beplanting in de lichte, open rozentuin contrasteert met het groene karakter en de beslotenheid van het park. De parkbanken van Michow in Hamburg hebben een klassieke, ingetogen vormgeving.

Het ronde veld in het midden van het park is ingezaaid met gras en wordt intensief beheerd (zeventien keer maaien per jaar). Er is een besloten karakter ontstaan door de aangeplante struiken rondom de staties tussen de oude bomen (onder andere gele kornoelje, hazelnoot, morel, mispel, mirabelpruim, sleedoorn, kruisbes, zwarte bes en rozenbottel).

Langs het pad van de bidgang is bloemrijk grasland (bloemenweidemengsel BM-10 van MediGran in Hoorn) ingezaaid dat extensief wordt beheerd (één tot maximaal drie keer per jaar maaien). De dubbele bomenlaan bestaat uit eiken, esdoorns en lindes. Bomen die door stormachtig weer het loodje hebben geleed zijn vervangen door jonge exemplaren.

Een van de vier thematuinen is ingericht als speeltuin. De plek is gekozen in samenspraak met omwonenden. Van Dongen: „Op informatieavonden hebben we onze plannen gepresenteerd. Uit die bijkomsten werd vooral duidelijk wat omwonenden niet wilden: geen bankjes langs de kloostermuur, geen loslopende honden, geen fietsers door het park, geen speeltoestellen direct voor hun deur. Aan die wensen is voldaan.”

